

Budapest, 1882. Aprilis 23.

14. szám.

HARMONIA
ZENÉSZETI KÖZLÖNY.

MAGYARORSZÁG ÉS A KÜLFÖLD MŰVÉSZETÉNEK
HETISZEMLÉJE.

SZAKSZERKESZTŐK:

AGGHÁZY KÁROLY ÉS ERNEY JÓZSEF.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KACZIÁNY GÉZA.

Szerkesztőség: váczi-utca 24. sz.
Kiadó hivatal: váczi-utca 3. sz. a
„Harmonia” társulat zenéműkeves-
kedése.

Előfizetési árak:
Egész évre . . . . . 6 frt
Félévre . . . . . 3 frt
Negyedévre . . . . . 1 frt 50 kr.

Engeszer Mátyás.

Félszázados művészi pályára tekint vissza azon szerény, igénytelen férfiú, kit e héten ünnepelt Budapest zenészvilága. S aki ösmeri a tanári pálya hálátlan és fáradságos voltát, bizonyára a legmélyebb tisztelettel hajol meg a hetvenedik tél által befehéritett fürtű ősz előtt, kinek e hetven évéből 42 telt el a tanári pálya küzdelmei és vesződései között, Magyarországon hol a tanárokat a legsoványabb anyagi kárpótlás illeti meg az elvesztett időért.

Ha áll ez nagyjából a tanári pályára, mennyivel küzdelmesebb a zenetanár helyzete! Neki nem tudományokat kell beleönteni a fejletlen szellemű növendékbe, használván e közben a serkentéstől kezdve a büntetésig minden jogos eszközt s addig papolva, tanultatva gépíleg is, amíg a növendékre ragad valami, ha más nem: a rendszeresség, a tanulás szük-séges voltának érzete. A zenetanárnak mélyen alvó tehetséget kell föléb-resztenie, teljességgel nem nyilatkozó képességet megszólaltatnia. sokszor rávesztegetvén évek fáradaimait, hogy végre azon csalódásra jusson, mire a bányász, ki félmérföldre elüldöz egy csillogó eret, aranyérnek vélve, s annyi rápazarlott erő után tűnik ki, hogy vak-ér volt az, értéktelen, használhatlan.

Ily tanári pálya jutott félszázadon át osztályrészeül Engeszer Mátyásnak, ki jóformán kora gyermekségétől kezdve a zeneművészetnek szentelte életét. Büszkén és meglelégedéssel tekinthet vissza hosszú pályájára,

mert mióta 1836-ban megtelepedett a fővárosban, kevesen működtek annyit és oly sikeresen a magyar zene érdekében, mint a bonyhádi (Tolnamegye) tanítónak a fia. Zene volt az ő éltető eleme már zsenge korától kezdve, hisz nyolc éves korában már egyik leghasznosabb tagja volt a bonyhádi kórusnak. E városkában, a tolnamegyei Bonyhádon születvén 1812. április 17-én, atyja, ki egyházi karmester és főtanító volt, már zsenge korában oktatta őt a zenében. S a zene olyan mint a castali forrás, aki habjaiból iszik, üdül tőle és megtisztulva minden mástól, csak annak óhajt élni. Engeszer életére is döntő befolyással volt a zene tanulmányozása, korán határozta el, hogy arra szenteli magát s az előzetes tanulmányok után 1830-ban Budapesten látjuk őt. Komoly szellemét az egyházi zene felséges szépségei ragadták meg s hajlama erre felé fordult.

Kalocsa városa a tehetséges fiatal zenészt 1835-ben megnyerte egyháza számára. Engeszernek azonban szűk volt a zenevilággal nem bíró városka és a központ felé törekedett. Csakhamar át is telepedett a fővárosba s megnősülvén, egyike lőn a keresettebb mestereknek. Midőn 1840-ben a „hangászati zenede“ szerveztetett, a tanárválasztásban az igazgatóság szeme azonnal rája esett, meghivatott, ő elfogadta az állomást, s azóta az intézetnek jőban-roszban egyaránt buzgó hive volt. Az éneket tanította 1876-ig, a mióta a zeneszerzéstant tanítja, 1846-ban a belvárosi magyar zeneigazgató, és 1871-ben a belvárosi plébánia-templom regens chori-ja lett. Ez utóbbi minőségében nagy tevékenységet fejtett ki és a fővárosi műszerető közönségnek nem ritkán nagy élvezetet szerzett a plébánia templomban kitünően előadott egyházi zenedarabok által. Épen egy pár héttel ezelőtt volt alkalmunk gyönyörködni Liszt „Koronázási miséjé“-ben, melyet a plébánia templomban adatott elő. Kitünő igazgatói képességének köszöni azt a megtiszteltetést is, hogy Mária Valéria főhercegnő keresztelése alkalmával őt bízták meg a Te Deum vezetésével a királyi palota kápolnájában. A sokáig virágzott „Liszt egylet“ is az ő alapítása volt.

Számos kitünő szerzeményéből itt a következőket emeljük ki:

1. a) A nemzeti zenede zászlós zentelésére (1868 febr. 16.) irt mise vegyes karra orgona kísérettel. 76-ik mű;

b) az ugynevezett „Ács-mise“ József napra vegyes karra és trombitákra orgona kísérettel. 68-ik mű;

c) E d u r m i s e, vegyes karra orgona kísérettel. 63-ik mű;

d) 1852. év urnapján irt nagyobb mise zenekarral.

2. Kisebb templomi zeneszerzeményei közül különös figyelemre méltók: „Pater noster“, „Ave Maria“ -- Diffusa est gratia (nejének ajánlva) mind zenekarral.

3. Férfi négyesei: a) „R e q u i e m“ négy férfi hangra ;

b) „Szerettek“ gyönyörű férfi négyes, melylyel a pécsi dalárda a kolosvári első dalárünnepélyen (1872-ben) az első pályadíjat nyerte ;

c) „A d a l“, mely az országos daláregyesület központi választmányára felhívására az 1880-ban Kolosvárott tartott dalárünnepélyre készült.

4. Női karokból : „Barna menyecskének“, „Ott a bokor közepében“.

5. Vegyes karokból pedig : „Deák Ferenc emlékére“, „Fekete szem“, „Mohácshoz“ Sujánszki nagyobb szabású költeményére, „Üdvözet Haynald érsekhez és Liszthez.“ Számptalan magyar dalon kívül Szigligeti „Tinódi Sebestyén“ darabjához a zenét, — Valeria főhercegnő keresztelése alkalmához írt és előadott „Keresztelési induló“ fuvó hangszerekre.

Legujabb szerzeményét a „juhász bojtár“-t az utolsó zenedei hangversenyen volt alkalmunk hallani.

Az országos dalárszövetségnek, megalakulása óta kiváló buzgalmű választmányi tagja és fáradhatlan pénztárnoka.

Ily sok oldalú tevékenységben tölti Engeszer eredményekben gazdag életének napjait s a hetven év súlya teljességgel nem volt képes nyugalomra bírni őt. Szerencsére erőteljes testalkattal áldotta meg a gondviselő természet és hű feleség, Marsch Katalin asszony osztja meg szeretettel az ő gondjait. Kívánjuk a kitűnő veteránnak, hogy minél hosszabb ideig élvezhesse munkás aggkora aranygyümölcseit és folytathassa áldásos tevékenységét a magyar művészet hasznára.

✽

A lélekemelő jubilaris ünnepély lefolyásáról álljon itt a következő tudósítás :

E hó 16-án a zenede nagy termét az ünnepelt tanítványai igen izlésesen feldíszítették, a nő tanítványok az emelvény körül félkört képeztek, s az ünnepelt saját zeneszerzeményével, az „Üdvözlő dallal“ fogadták a jubilánst, kit Vajdaffi Béla és Waldbauer József egykori tanítványai és jelenleg tanártársai, d. e. 10 órakor hívtak meg az ünnepélyre.

Az emelvény körül foglaltak helyet a zenede igazgató választmányának tagjai, élükön Zichy Géza gróffal, ott voltak továbbá testületileg a zenede tanárai, az ünnepelt tisztelői, a budapesti művészek, stb. Tolnamegyét, az ünnepelt szülőföldét, Eötvös K. Lajos szegzárdi ügyvéd, s a „Tolnamegyei Közlöny“ szerkesztője képviselte.

A jelenlevők az ünnepeltet, ki neje és rokonai kíséretében lépett a terembe, harsány éljenzéssel és hosszan tartó tapssal fogadták, mely egy perere a női kar üdvözlő dalát egészen elnyomta.

Az éljenzések lecsillapulása és a megható dal elhangzása után Halász Gyula zenedei tanár lépett elő, két zenedei növendék kíséretében és szívhez szóló beszédben üdvözölte az ünnepeltet. Szép beszédéből csak az utolsó passzust közöljük itt, mely így hangzott :

„Ma tehát t. tanár ur, midőn életének 70-ik évfordulóját ünnepli, nyugodtan teheti keblére kezét, mert azon magasztos hivatást, melyet életpályául kitűzött, híven és becsületesen betöltötte.

„Összeseregeltünk mi is, hogy Önnek ez ünnepélyes alkalommal az elismerés megérdemlett koszoruját átnyujtsuk, fogadja azt mindnyájunk nevében, nagyrabecsülésünk, kifogyhatlan szeretetünk és hálaik örök emlékeül, azon szívből fakadó óhajtasunkkal, hogy a Mindenható árássa Önre bőséges áldásait, szaporítsa örömnappjait és tartsa meg drága életét még számos éveken át, szeretett családjá boldogítására, a hazai zeneművészet dicsőségére és nagyszámú tanítványai örömére.“

A beszéd végeztével élénk éljenzések között az egyik növendék átnyujtotta a kék bársony párnán fekvő ezüst babérszörut, mely a Munkácsy Mihálynak átnyujtott ezüst koszoru mintájára készült. Egyes leveleire az ünnepelt kiválóbb zeneszerzeményei vannak bevésve. A másik növendék egy rózsákból, azaléákból és fehér kaméliákból álló gyönyörű esokrot nyujtott át az ünnepeltnek.

Az éljenzések lecsillapultával a jubiláns emelt szót. Hangja reszketett a mély megindulástól, s szemeiben könyvek esillogtak: kifejtette, hogy ő, a ki a tanításban gyönyört talált, oda törekedett, hogy növendékei is felismerjék a tanulás gyönyöreit. Megköszönte tanítványainak, az igazgató választmány tagjainak és a jelenlevőknek a kitüntetést, melyben részesítették, s biztosítja őket, hogy a jelen perccel életének legboldogabb pillanatai közé fogja sorozni.

Erre ismét felhangzott az éljenzés, mely után Bartay Ede, a zenede igazgatója lépett az emelvényre, s az igazgatóság nevében üdvözölte az ünnepeltet. Kiemelte a fáradhatatlan tanár buzgóságát, s a fiatalság iránt tanúsított rokonszenvét. De a fiatalság is ismeri a hála erényét, és megértette, hogy szeretett tanára sokkal többet tett, mint a mennyit a növendék tandíjával megfizetett, vagy mint a mennyi egyáltalában megfizethető. Végül hosszú életet kívánva, megölelte és megcsókolta az ünnepeltet.

Ezután tanítványai körülfogták és elhalmozták szerencsekívánataikkal a veterán tanárt, ki az ünnepély folyama alatt számos táviratot kapott a vidéki dalegyesületektől és külföldön tartózkodó tanítványaitól.

Ezzel a délelőtti ünnepély véget ért.

Esti hét óraker a zenede tanárai, tisztviselői s igazgató választmány tagjai üdvözölték az ünnepeltet a zenede dísztermében.

Ott láttuk Venczel Tivadart, az egyesületalelnökét, Bartay Ede igazgatót, Weisz B. F. pénztári előljárót, Mezőner József másodigazgatót, Simonyi Kálmán, Festetich Leo grófot, Sztrupa Györgyöt, Nemeshegyi Józsefet stb.

Midőn a jubiláns a terembe lépett, felhangzott az éljenzés, melynek lecsillapultával a zenede tanárai Kreutzernek „Az urnak napja ez” című quartettjét énekelték, majd Langer Jánosnak ez alkalomra írt „Éljen sokáig” című jellegét adták elő.

A dalok elhangoztával Bartay Ede a zenede elnöksége, választmánya, tisztviselői és tanárai nevében üdvözölte az ünnepeltet, mint a zenede nesztorát. Beszédének befejeztével élénk éljenzések között nyújtotta át a meggyászbarsonyba kötött, ezüst kapesokkal díszített s közepén vert ezüsből készült E. M. monogrammal ellátott díszes albumot, mely a zenede tisztviselőinek kabinet fényképeit tartalmazza. A zaj lecsillapultával még arra kérte az ünnepeltet, hogy a könyv értékét emelje előtte az a tudat, hogy az az ő határtalan tiszteletüknek kifejezője. (Hosszan tartó taps és éljenzés.)

Engeszer meghatottan válaszolt s kijelentette, hogy mindig örömmel működött Kifejezte halálját a rendkívüli méltánylásért s áldást kívánt a jelenlevőkre.

E beszéd után Huber K., Gobbi A., Pischinger A., Szukk L. és Mészáros I. adták elő Mozart egyik vonós-quintettjét, nagy hatás mellett.

Bogisich Mihály néhány táviratot olvasott fel, mire az ünnepély véget ért.

Esti kilenc óraker a Szikszay vendéglő első emeleti termeiben kedélyes lakomát rendeztek az ünnepelt tisztelői. A patkó alaku asztalfőn Engeszer foglalt helyet, balján neje, jobbán Bartay.

A harmadik fogásnál Bartay emelte poharát az ünnepeltre, mint a ki a zenede jó hírnevét megalapította. Engeszer elhárította a kitüntetések, mert szerinte a zenede hírnevét Festetich Leo grófnak, Weisz B. F.-nek, Barabás Pálnak, s utóbb Prónay Gábor bárónak és Mátray Gábornak, és ezek kidöltevel Zichy Géza grófnak és Bartaynak köszönheti. Ezekre és a jelenlevőkre emelte poharát. Bogisich Mihály az egyház nevében élteti Engeszer a plébánia templom karmesterét. Kacziány Géza a sajtó nevében, Királyi Pál az országos dalárszövetség nevében üdvözli az ünnepeltet. Eötvös K. Lajos, Tolnamegye képviselője, Engeszer Mátyásné, Halász Gyula a tanítványok nevében az ünnepeltet élte.

Végül Erney József beszélt — a fiu, atyjához

A visszaemlékezésnek szentelt szavait körülbelül így végezte be:

„Emlékszel-e, mint egykoron, sok év előtt, a gyermek állt előtted e napon? Összekulesolva kis kezét, reszkető ajkai rövid versének szavait nem találhaták. — E gyermek ma is állt előtted, midőn a mestert tisztelték — mint tanítványod: — ott állt, midőn a társat üdvözölték — mint kartársad: — s e gyermek most is áll előtted — mint fia d.

„De ne félj! — nem fogja most dicsérni mesterét a tanítvány, — a tanár nem fogja magasztalni a kartársat, és a fiu ne emeljen poharát az apjára.

„Megtanítál te engem, hogy mi az, a mi a munkát édesíti, mi az, a mi a fáradt testnek új erőt, a lankadó léleknek új felemelkedést ad: a szeretet. Azon szeretet, mely egy küzdelemteljes életnek legszebb jutalma, azon szeretet, melynek visszugarát oly számosan jelenlevő barátid és jóakaróid szemében látom. Nem rád emelem tehát poharam, hanem ő reájuk, a kik téged szeretnek. Ok éljenek.”

A nap folyamában érkezett számos üdvözlő levelek közül felemlítjük : Erkel Ferenc és Gyula, Seyler Károly esztergomi templomi karnagy, Beck Károly bécsi dalműenkes, Pauli Rikhard és Fektér Ferenc, nemzeti színházi dalműenkesek, Friedmann M. tanár és budapesti izr hitközség főkantórának leveleit stb. — Sürgönyök érkeztek : Bignio Lajos dalműenkestől Bécsből, Langer Viktortól, a szegedi Conservatórium igazgatójától Szegedről, a szegszárdi és szentesi dalárdáktól, azonkívül Pécsről és Szentesről.

Az üdvözlő levelek közül záradékol álljanak itt H a y n a l d bibornoknak, a zeneművészet lelkes barátjának szíves sorai, melyeket az ünnepelhez intézett :

„Tekintetes Tanár és Karnagy Úr!

„Midőn Tekintetes Uraságod hosszú évek során folytatott tanári és karnagyi hivatalkodása által megdicsőített jubileumát üli, nem akarok elmaradni azok sorából, kik méltányolva kitünő tulajdonait és érdemeit szerencsétlenek s Istentől kívánják, hogy még sokára terjedjen közhasznú élete, és házi boldogságában, nemes fáradozásainak teljes eredményében találja meglegedését, szép törekvéseinek jutalmát.

„Egyébként kitünő tisztelettel maradok, Tekintetes Uraságodnak lekötelezettje

„Bécsben, 1882-iki April 16-án.

Haynald.“

A külföld zenevilága.

(Saját levelezőinktől.)

I.

„Rimini Franciska“ első előadása.

P á r i s, apr. 16.

Egy olasz lapban olvastam a multkor a következő sorokat: „Az x. színházban előadott új dalmű nagyon is közpszerű sikert aratott A szerzőt Y urat mindössze tizennyolcszor hívták ki“. Biz az szép ha valaki ilyen közpszerűségre tud vergődni, szegény Thomas-nk kinek tegnapi előtti adták először régóta hirdetett nagy dalművét „Françoise de Rimini“-t. egyetlen egyszer hívták ki az egész est folyama alatt. Mit szólanának ehhez Olaszországban? Bizonyára bukásnak mondanák s Thomas legjobb barátai sem mernék fényes sikernek nevezni ezt. Az általános vélemény az volt, midőn az ötöd fél óráig tartó dalmű gyönyöreit végig szenvedtük, hogy kár volt ezért Massenet „Herodiade“-ját átengedni Brüsszelnek.

A dalmű meséjét multkori egyik levelemben ismerttettem, s némi vonatkozást tettem a zenére is. Rendkívüli hibája az idősebb zeneszerzőknek hogy ha egy szövegkönyvet kapnak kezükbe, összes mondani valójukat mind ennek keretébe szorítják bele. Thomas is így járt s ezzel közönsége járta meg, melynek $\frac{1}{2}$ 8-tól $\frac{3}{4}$ 1-ig éjjel után kellett a színházban lennie, hogy mindazt hallhassa, mit Thomas időszerűnek tartott zenében elmondani.

Eltagadhatlan, hogy Thomas nagy tehetség, de nagyon érzik rajta az aggkor hatása ép úgy, mint a mi még nagyobb Gounodokon. „Rimini Franciska“-ban elragadó szépségű részek vannak, így az első felvonás költői bájosságú könyvjelenete, a második felvonás gazdagon váltakozó ünnepi képei, u. m. a gyönyörű apródkar, Franciska nagy áriája, egy kecses szép valse, a harmadik felvonásban Malatesta bámulatos szép bariton áriája, az apród kecses szerenádja, a ballet zenéje, melyben a ham-

leti „tavasz-ünnepe“ szerzőjére ismerünk, mind oly részek, melyekre bármely klasszikus zenész büszke lehetne.

De Thomas rendkívüli hibája: az önálló irány hiánya itt igen erősen előtérbe lép. Azonkívül kissé erősen akademikus színezetű lett zenéje, úgy hogy igen gyakorta bocsátanánk meg neki egy-egy hevesebb kitörést, egy-egy nagyobb szabálytalanságot is a szigorú akademikus korlátokon kívül, a helyett amit hallunk. Sok hibát kell tudnunk a szövegek roszaságának is. Barbier úr, ki Gounodnak, Thomasnak és másoknak annyi jó szövegekírtet írt itt igen elveté a sulykot, nem csak semmi leleményességet nem tanusítva, hanem még a képzelhető legprimitívebb verselési technika szabályai alúl is emancipálva magát. Bizonyára az a közönség melyet már az égi ballettek és mennybeli chorusok sem elégitenek ki, s csak az alvilág az, melyen egy szövegekírtet-költő kacér muzsáját némi érdeklődéssel kíséri végig, igen kevésbé üdült a Danteból ösmert, Franceska di Rimini gyászos történetén.

Az előadás pompás volt, a szereplők valóban remekeltek. Első sorban Lassale, Európának jelenleg első baritonja, pompás, gazdag hangjával és nemes játékával teljesen érvényre emelte különben eléggé hálás szerepét. Salla kisasszony (címszerep) ki oly bámulatosan tudja szeméit lecsütni s aztán oly megbűvölően szerelmesre emelni az első felvonásban szíve szerint hamisúl énekelt szerelmi gyönyörében. Kárpótlásúl bámulatos rózsaszínű aranynyal áttört öltözete volt, melyre gazdag aranyhaja igazézőleg ömölt rája. Paolo (Sellier úr) öltözete is a szabátszat remekei közé tartozik, mint általában a korhű jelmezek és a mesés szépségű díszletek fölülmulnak minden eddig látottat.

A. Bocq père,

a „Le monde musical“ szerkesztője.

II.

Schubert operájának első előadása.

Bécs, ápril 17.

Amit a lángeszű, de szerencsétlen dalköltő soha meg nem ért. „Alfonzo és Estrella“ című dalműve a múlt héten került színre az udvari operaházban. E dalmű keletkezési éve 1821-re esik, a kész partitúrával Schubert évekig hiába kopogtatott különböző színházak ajtáin, ő nem érhetette meg egyetlen dalművének előadását sem. Most, félszázad múlva kerül elő az opera, hogy Fuchs karnagy átdolgozásában rövid életű pályát érjen meg a színpadon. A legnagyobb lírikus dalműve megbukott és azonnal le is vétetett a műsorról.

Oka előre volt látható. A kor jelenlegi izlése a drámai zene felé hajlik s ha a vig operákban a lírai elemet meg is tűri a mellé oly pótlékokat kíván elevenség, humor temperamentum, továbbá hangszerelés dolgában, milyen absolute nincsen meg Schubert dalművében. Semmi jellemzetesség, semmi drámaiság e hős-operában, az összes dallamok elejétől végig lágyan folynak, semmi hullámot nem vetve. Mint dalok egyik szebb a másiknál, de dalműnek egy ily lágy dalgyűjteményt nem lehet elfogadni. Sajátságos, hogy az a nagy dalköltő, kinek dalaiban annyi drámaiság van (alig kell itt többre hivatkoznunk, mint a „Rémkirály“-ra, a „Vándor“-ra, „Aufenthalt“, „Doppelgänger“ stb dalokra) e zenei dráma meg-

alkotásával tisztán lírai keretben maradt meg. A helyzeteknek sohasem felel meg erőteljes kép, szereplői azért énekelnek, hogy énekeljenek.

Meg kell adni különben azt is, hogy a szövegkönyv a lehető legunalmasabb és leglaposabb gyártmány, mit e nemben ösmerünk. Schober úr, Schubert barátja, azt bizonyítja be e librettoval, hogy ha Schwartz Berthold föl nem találja a puskaport, ő tőle ugyan még ma is nyíllal lövöldözniék egymásra. Cselekményről szó sem lehet e szövegkönyvben, a versek is oly egyhangúak, amint csak képzelni lehet. Ily szövegkönyvre sikerült zenét írni, igen nagy és nehéz feladat: Schubertnek nem sikerült.

A szereplők tették, a mi tőlük telt. Walter, a kitünő Schubert-énekes elemében volt. Partnerre Ehnn asszony, Beck Sommer és Naviaszky urak becsülettel állották meg helyeiket. A közönség azonban szomorúan csalódva távozott.

Reményem, hogy e bemutatás és kísérlet után a berlini opera főlagy színrehozási szándékával, valamint esetleg a budapesti nemzeti színház is jobbat keres.

M. Géza.

Rendkívüli philharmoniai hangverseny.

A nemzeti színház zenekari tagjainak özvegyei s árvái javára létesítendő segélyalap az, mely a philharmonikusok negyedik — rendkívüli — hangversenyének jótékony célul szolgált. Beethoven kilencedik symphoniája s a közönség legnagyobb része számára Wiltné asszony közreműködése — kit hangversenyteremben oly ritkán hallhatva, mindig újabb s újabb oldalról tanulunk bámulni — előreláthatóvá tette a rendkívüli részvétet és sikert, melyben ép oly jótékony, mint műértő közönségünk a hangversenyt részesíté.

Megnyitóul Volkmann III. Richard nyitányát — e zenei szépségekben bővelkedő igen jellemzően induló, de befejezésében kissé halvány művet — hallottuk. E mű előadása igen megható ovációra nyújtott alkalmat az agg mester iránt, mégpedig egy óriási, virágokkal dúsan felékitett babérkoszorú képében, melyet néhány tanítványa hála s elismerés jeléül nyújtott át.

Wiltné asszony, Figaro lakodalmából a grófnő (recitativvel megelőzött) C dur áriáját éneklé, a birtokában levő dús anyagot — hasonlíthatlan hangját — egész pazar fényében ragyogtatva.

A szünni nem akaró tapsért, mely énekét követé, egy kis ráadás (ugyanazon dalműből, ária Es dur) élvezetével jutalmazá a tetszésnyilatkozatokban kifáradt közönséget.

A kilencedik symphonia — melyet ritkán hallottunk ily csaknem tökéletes s kerekded előadásban — a lehető legnagyobb befűjezését képezé a philharmonikus hangversenyek ez idei sorozatának.

A magánrészek (Wiltné, Saxlehner asszonyok, Perotti s Ney urak) ének-kar s zenekar élükön a fáradhatlan buzgalmú Erkel Sándor karnagygyal legjobb tehetségük szerint működve, magokat a legmelegebb elismerésre tevék méltókká.

Sz—s.

T Á R C A.

Offenbach művei.

„Hoffmann meséi“-nek, a mester hátrahagyott szép dalművének fényes sikere arra bátorítá a népszínház igazgatóját, hogy Offenbach régi operettjei közül néhányat fölújítson. A sorozatot „Orfeus“-sal kezdé meg, melyet a személyzet már tanul. Az alábbiakban közöljük Offenbach összes operettjeinek kimutatását, melyek közül bizonyára több igen érdekeset ajánlhatnánk az igazgató figyelmébe. Megjegyezzük, hogy a magyar nyelven már előadtak címeit ritkítva szedettük.

Ime itt a kimutatás:

1. Pascal és Chambord (keletkezésének évszáma nem bizonyos.)
2. L'alcôve (Az alvófülke) 1845.
3. Pepito 1 felv. 1853. Variétés színházban.
4. Oyayaye, 1 felv. 1855. Folies-Neuvelles-ben.
5. Arlequin borbély, némajáték 1855. a Bouffes-Parisiennes-ben.
6. Entrez, Messieurs et Mesdames! (Tessék, uraim és hölgyeim!) prolog 1855 B. P.-ben.
7. Une nuit blanche (holdvilágos éj), 1 felv. 1855. B. P.-ben.
8. A két vak, 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
9. Une rêve d'une nuit d'été (Szentivánéji álom), 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
10. Pierrot Clown, némajáték 1855. a B. P.-ben.
11. A hegedűs, 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
12. Madame Papillon, 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
13. Polichinelle. 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
14. Périnette, 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
15. Ba-Ta-Clan, 1 felv. 1855. a B. P.-ben.
16. Le Postillon engage (Az elzalogosított postakocsis), 1 felv. 1856. a B. P.-ben.
17. Tromb-al-Cazar, 1 felv. 1856. a B. P.-ben.
18. A Saint-Flour-i rózsza, felv. 1856. a B. P.-ben.
19. Les Dragees du Baptême (Keresztelői sütemények), 1 felv. 1856. a B. P.-ben.
20. A 66, 1 felv. 1856. a B. P.-ben
21. A csizmafoltzó és a bankár, 1 felv. 1856. a B. P.-ben.
22. A Dajka, 1 felv. 1856. a B. P.-ben.
23. Az ördög három csókja, 1 felv. 1857 a B. P.-ben.
24. Croquefer, vagy a Paladinok utolsója, 1 felv. 1857. a B. P.-ben.
25. A kis Dragonyos, 1 felv. 1857. a B. P.-ben.
26. Vent du soir ou l'Horsible Festin (Esti szeilő, vagy a borzadályos ünnepély), 1 felv. 1857. a B. P.-ben.
27. A lutris kisasszony, 1 felv. 1857 a B. P.-ben
28. Eljegyzés a lámpafénynél, 1 felv. 1857 a B. P.-ben.
29. A két halász, 1857. a B. P.-ben.
30. A kis csodák, 1 felv. 1857. a B. P.-ben. (Ezen operettet Jonas-val együtt írta)

31. A kofák 1 felv. 1858. a B. P.-ben.
32. Az átváltozott macska, 1 felv. 1858. a B. P.-ben.
33. Orpheus az alvilágban, 2 felv. és 4 kép, 1858. a B. P.-ben. (Átváltoztatott négy felvonás és 12 képre, és így újra adatott 1874-ben a Gaité-színházban.)
34. Férj az ajtó előtt 1 felv. 1859. a B. P.-ben.
35. A nagy sereg markotányosai 1 felv. 1859. a B. P.-ben
36. A brabanti Genoveva, 2 felv. és 6 kép, 1859 a B. P.-ben. (Átdolgoztatott és újra előadatott a Menus-Plaisirsban 1867-ben)
37. Le Carnaval des revues 2 felv. és 9 kép, 1860. a B. P.-ben.
38. Daphnis és Chloë 1 felv. 1860. a B. P.-ben.
39. Barkouf 3 felv. 1860 az Opéra Comique-ban.
40. A pillangó, ballet 2 felv. és 4 kép, 1860. az Opérában.
41. Fortunio dala, 1 felv. 1861. a B. P.-ben
42. A sohajok hidja 2 felv. és 4 kép, 1861. a B. P.-ben. (Átváltoztatott 4 felv. és 5 képre, és így előadatott 1874. a Variétés-ban)
43. Choufleuri ur otthon lesz. 1 felv. 1861. a B. P.-ben. (Társas mű Saint-Remy-vel)
44. Gyógyszerész és fodrász, 1 felv. 1861. a B. P.-ben.
45. A furcsa regény, 3 felv. 1861. a B. P.-ben
46. Monsieur et Mdme Denis 1 felv. 1862. a B. P.-ben.
47. Dunanan apó és fia utazása 2 felv. és 4 kép, 1862. a B. P.-ben.
48. Jacqueline. 1 felv. 1862 a B. P.-ben.
49. A fecsegők. 2 felv. 1863. a B. P.-ben.
50. A brazíliai, 1 felv. 1863. a Palais Royal-ban.
51. Lizi és Trici, 1 felv. 1863 az emsi Casinóban (1864-ben a Palais Royal-ban adatott elő)
52. Il signor Fagotto 1 felv. 1863. az emsi Casinóban (1864-ben a Palais Royal-ban adatott elő)
53. Az éneklő Amor, 1 felv. 1864 a Palais Royal-ban.
54. A georgiai szép nők, 3 felv. 1864. a Palais Royal-ban.
55. A Rajna-tündérek (Les fées du Rhin) 3 felv. Bécsben 1864.
56. Janka sir és Jancsi nevet, 1 felv. 1864. az emsi Casinóban (1865. a B. P.-ben adatott elő.)
57. A varázshegedű, 1 felv. 1864. az emsi Casinóban (1868-ban a B. P.-ben)
58. A szép Heléna, 3 felv. 1864. a Variétés-ben.
59. Coscoletto, 1 felv. az emsi Casinóban
60. Les Refrains des Bouffes, 1 felv. 1865. a B. P.-ben.
61. A Juhászok, 3 felv. 1865. a B. P.-ben.
62. A kékszakállú herceg, 3 felv. és 4 kép, a Variétés-szính.
63. Párisi élet 4 felv. és 5 kép, 1866. a Palais Royal-ban.
64. A gerolsteini Nagyhercegnő, 3 felv. és négy kép, 1867. a Variétés-ban
65. A tiz órai engedély, 1 felv. 1867. az emsi Casinóban (a Renaissance-színházban 1873-ban adatott elő)

66. Az éneklecke, 1867. az emsi Casinoban.
  67. Robinson Crusoe 3 felv. 1867. az Opére-Comique-ban
  68. Tulipatan szigete, 1 felv. 1868. a B. P.-ban.
  69. Toto, 3 felv. 1868. a Palais Royal-ban.
  70. P é r i c h o l e, 2 felv. 1868. a Variétés-ben. (Megtoldatott egy felvonással és így újra előadatott ugyanabban a színházban 1874-ben.)
  71. A trapezunti hercegnő, 3 felv. 1869. Badenben. (Ugyanazon évben a B. P.-ben is előadatták.)
  72. K a k a d u, 3 felv. 1869. az Opera Comiqueban.
  73. A D i v a, 3 felv. 1869. a B. P.-ben.
  74. A r a b l ó k, 3 felv. 1869. a Variétésben.
  75. A rózsa románca, 1 felv. 1869. a B. P.-ben.
  76. Hólabda, 3 felv. 1871. a B. P.-ben.
  77. Carotte Király, 5 felv. 1872. a Gaité-ben.
  78. F l e u r e t t e, 1 felv. 1872. Bécsben.
  79. Fantasia, 3 felv. 1872. az Opéra Comiqueban.
  80. A fekete Corzár, 3 felv. 1872. Bécsben.
  81. Le Gascon, dráma 5 felv. zenével 1873. a Gaitében.
  82. Az orvvadászok, 3 felv. 1873. a Variétés színházban.
  83. A csecse-alma, 1 felv. 1873. a B. P.-ben.
  84. A szép illatszerárusnő, 3 felv. 1873. a Renaissance-színházban.
  85. Bagatelle. 1 felv. 1874. a B. P.-ben.
  86. A gyűlölet, 5 felv. dráma. zenével 1874. a Gaité-színházban.
  87. H e r c e g a s s z o n y, 3 felv. 1874. a B. P.-ben.
  88. Wittington és macskája, 4 felv. 1875. a londoni Alhambrában.
  89. A cserebogarak, 3 felv. 1875. a B. P.-ben.
  90. A t a l l é r o s p é k n é, 3 felv. 1875. Variétés-ben.
  91. Ú t a z á s a h o l d b a, tündérajáték 4 felv. és 24 képben, 1875. a Gaité-színházban.
  92. A Créol hölgy, 3 felv. 1875. a B. P. ben.
  93. Pierrette és Jacquot 1 felv. 1876. a B. P.-ben.
  94. A tejeskanna 4 felv. 1876. a B. P.-ben.
  95. Doctor Ox 3 felv. 1877. a Variétés-színházban.
  96. A Saint-Laurent-i vásár. 3 felv. 1877. a Folies-Dramatiqueban.
  97. Peronilla mester, 3 felv. 1878. a B. P.-ben.
  98. A marokkoi hölgy. 3 felv. 1879. a B. P.-ben.
  99. F a v a r t n é, 3 felv. 1879. Folies-Dram.
  100. F r a n c i á k M i l á n ó b a n, 3 felv. 1879. Folies-Dram.
  101. Lurette, a szép mosóleány, 3 felv. a Renaissanceban.
  102. H o f f m a n n m e s é i, 3 felv. az Opera Comiqueban.
- (E két utolsó mű előadását a mester már nem élte meg.) B. S.

Kórista-világ.

(Karcolat a színpalak mögül.)

Akár kardaloknak, akár kardalosnak nevezzük is a régi vagy a népszínházi ortografia szerint a kóristát, annyi eltagadhatlan, hogy a „kórista élet kutya kenyér“. Ezerszer eldalolta ezt feledhetlen Szerdahelyink,

ugyanannyiszor kacagtunk rajta, megesett a szívünk a szegény kórista sorsán de ez a kórista ügyet egy hajszállal sem vitte előbbre. Sőt ellenkezőleg, most még rosszabb, mint valaha volt, mert azoknak a türehető időknek is vége van midőn a kórista egész nap szabott vagy csizmát varrt, este aztán felölté ragyogó lovagruháját s kikenve-fenve, királyoknak és hercegnőknek segített megkönnyebbiteni szívét, mint részvevő hallgató és szerény véleményét csupán tömegesen kockáztató népség, katonaság.

Ha a nemzeti színház némely tisztos énekoszlopa fölött egy kis szemlét tartunk (legalkalmasabb erre a „Hugonották” összeesküvő jelenete melyben „nemes ifjak” gyanánt léptetnek be a trikót csak embertársaikon látott, hajlott korú kar-delnők) bizonyára önkénytelenül fölmerül agyunkban azon nagy kérdés hogy a sűrű ősidők homályába bele nyúló keletkezéssü intézmény mégis körülbelül melyik alkorszaknak köszönhető. Távol legyen tőlünk, hogy mi kicsinyelni akarnók a derék hölgyeket (né-melyiknek harmadfél mázsás termetével szemben ezt teljes lehetetlen is tennünk), annyira azonban a művészet iránt szenvedélyes rajongásunk és szépiészeti érzékünk följojosit, hogy e kérdést merjük fölvetni: vaj, mikor fog a hölgy karszemélyzet följojittatni és több kiérdemült tagja a rég megszolgált nyugalomba helyezettetni? A színpad végre is hivatva van bizonyos illuziókat kelteni és szépiítő eszközei (diszletek, világítás, jelmezek, festés stb.) bizonyos eszményiséget föntartani; — de hova lesz ez ha azon a sorozaton végig nézünk, mely a hősnek és hősnőnek jóban-roszban hű kísé-rője, mely megjelenik, hogy bánatát megossa, örömeit örvendjen, megörü-lesét részvétellel kísérje, halálán elsajnálkozzék. Nálunk még mindig észlel-hető a halhatatlan mondás igazsága, hogy „a gárda meghal, de nem adja meg magát”, azaz a nyugdíjazást perhorreskálja.

Ha a kart alkatrészeire boncoljuk, annak legnagyobb c-ontjaként a karvezető tűnik szemünk elé. Hogy egy igen konkrét példával szolgáljak a nemzeti színházban is szemünk elé tűnik azon ragyogó fogsorú derék kardalnok, kit a gondviselő természet hegyes tenorhanggal áldott meg s kit örökös boldog mosolya után a világ legszerencésőbb halandójának kell tartanunk. Legragyogóbb mosolyát ugyancsak a „Hugonották”-ban élvez-hetjük, hol magánrésze is van. A legerősebb forteból is kiüt hegyes hangja s „Fidelio” rabok karában ő viseli a legóriásibb golyójú bilin-cseket s a legszánalmasabb ábrázatot. Különben önbizalmánál is nagyobb buzgósága, némely előadáson oly hamisul intonál csupa túlzott buzgalom-ból, hogy az egész kart maga után rántja. Ifju éveiben, midőn még azt tartotta, hogy „művész hazája széles e világ” s hogy a nyugdíjképesség nem elengedhetlen kelleke egy művésznak az ország több nevezetes váro-sát ragadta el „primadonnái” mutatványaival, szerepelvén a daltársulatok-nál éles hangja folytán primadonna gyanánt. E szép időkre most is búsan gondol vissza, ezt tartja művészi pályája zenithjének. És nem minden jog nélkül.

A karvezető mellett jó formán minden színháznak van egy-egy vén színésze, ki annak idején elsőrangú szerepkört töltött be Kutya-bagason és Piripócsón idő folytán azonban kiszorult a nagyobb szerepkörből s mint-egy biztos nyugdíjintézet és hadastyán menházként fogadta be őt a szin-ház férfikara. A kiérdemült öreg arcán minden átvonult szenvedély gri-macea nagy nyomot hagyott mit a roszt festékek még mélyebbre szántot-

tak. Multját oly nagyra becsüli, hogy annak emlékére lehetőleg ritkán födi el viharlatta arcát bajusz vagy szakállal. Éneklése ugyan igen kétes becsü, azonban pantomimikus mutatványaival egy egész közönyös khórus helyett dolgozik. A legelső sorban áll mindig, biztos tudatával annak, hogy a közönség ezer szeme csak rajta nyugszik és nem a hős tenoron. Mint mantuai lovag sértőleg frivol mosolylyal taszítja vissza a lányáért könyörgő Rigolettot, mint druida pap a lehető legnagyobb méltósággal és nehézkességgel jön-megy, s a legáhitatosabb képpel biztosítja az isteneket papi hódolatáról. A „Sába királynője”-ben pedig mint a legádázabb levitát látjuk dühöngeni, jaj azon Assádnak, kit megmarkol, a szinfalak között sokáig dörzsölheti a kóristai alakító buzgalom kézzel fogható jeleit.

A művészet heve többnyire még mindössze egy alakot lelkesít az egész közönyös karban. Minden karnak van egy-egy oly tagja, ki kézzel-lábbal dolgozik, legnagyobb önfeláldozást fejtven ki. Ez rendesen egy igen apró kórista kibe saját testénél legalább hétszerte nagyobb buzgalom szorult bele. Nem oly művészi az ő játéka, mint az előbb említett vén színészé, s ép ezért ez le is nézi őt, de hogy annál fárasztóbb, annyi bizonyos. A körülállók folytonos veszélyben vannak, hogy mikor röpülnek szét az űrben a kis kórista hányt-vetett végtagjai annyira fesztelenül használja őket.

A többiek aztán annál közönyösebben cselekszik végig dolgukat, legfeljebb néha emelik föl karjaikat a levegőbe, húznak kardot, leülnek, letérdelnek, amint sora jő és lehetőleg kevés vizet zavarnak. Semmi sem szent előttük, csak a karnagy botja s ez igen jó dolog. Ennek mozgását áhitattal kísérik, mert arról tudják meg, mikor következik el az ő beleszólásuk ideje. A fiatalabbja némi udvarlási kísérleteket tesz a táncosnők körében vagy nagy kitüntetéssel bánik azon egyetlen fiatal kóristanővel, ki a szépségre némi igényt tarthat s ki ennélfogva az éltesebb hölgytagok állandó céltáblája. Nem is nyugszanak addig a míg igazuk nem lesz s a fiatal tag dachból el nem fogadja egy gazdagabb úr beható udvarlásait.

A többi kóristanő ezt már nem tehetné, ha még ugy akarná sem. S ép azért tisztán a művészetnek élnek. A vastagabbakat a rendező örömet használja a királyi és hercegi paloták udvarkollegái gyanánt: a sötét bársony és anilin festésű selyemruhák, garnirozva egy pár vastag hamis ékszerrel, kitűnően simulnak a gömbölyű, nagy terjedelmű tagokra. Ezek, kik a magánénekesek jelenetei alatt kávéznak és harisnyákat kötnek, megvetéssel nézik le a két mázsánál könnyebb kolleganőket. Nekik a művésznő a két mázsánál kezdődik s Wilt mamát is csak e tulajdonsága miatt tartják igazi nagy művésznőnek.

Közöttük legtekintélyesebb a karvezető hölgy, ki a többinél is vastagabb, rendesen legszélről áll és némi zenei képzettséggel is bír. Annak idejében primadonna volt — saját állítása szerint — valamelyik vidéki színháznál; e legendának azonban igen kevés híve van. Az olasz operák bizalmas barátnőit szokta adni mint apróbb magánénekesnő, rendesen Inez névre hallgat, mikor neve a szinlapon megjelenik; arra van hivatva, hogy a koloratur énekesnő az ő hű és meglehetősen terjedelmes barátnői keblébe árássa a tenorista iránt érzett boldogtalan vagy boldog örvendő vagy kesergő szerelmének trilláit és stakkatoit. Ilyenkor áhitatosan néz ő az égre s koronként egy-egy üteny erejéig terjedő „ah”-ot és „nos”-t, vagy „mond el mi történt”-et vegyítsen közbe; mikor aztán az énekesnő

már tisztán a közönségnek kezdi toroka gimnasztikáját bemutatni, akkor ő hátra sétál a diszkertben és tapintatosan eltűnik.

A női kar soványabb tagjairól, kik olykor apródok gyanánt is szerepelnek s ez művészi pályájuk legfontosabb része, áttérhetnénk a ballatkarra, mint összességre. Általános jellemvonása ennek, hogy egyes tagjainak nem tartozik erényei közé a kövérség és nem hibái közé a soványság. Élemedettebbek csak szórványosan találhatók köztük. férfi tagok szintén csak mint magánszereplők, amely minőségben rengeteg ugrási és bokázási képességük mindig jóleső derültséget költ a néző közönségben. Kurta ruhát hordanak a színpadon, többnyire uszályosat az utcán. Neveiket gyakran emlegetik mágánásokéival együtt. Fizetésük csekély, a fényűzés mit kifejtenek annál nagyobb. Kedves, vidor, mosolygó teremtések, kik örülnek a nagy közönség tapsainak, a fiatal énekesek virágcsokrainak s a vén mágánások gyémánt karpereceinek. Osztályozásukat tán máskor kísértjük meg.

A „Bagdadi hercegnő.“

Dumas fils Párisban kifütyült, Bécsben megbukott darabja végre nihozzánk is eljutott, hogy a nemzeti színházban — teljes sikert arasson. És ezen siker teljesen jogosult is, mert Dumas geniejének e legfiatalabb gyermeke, egyike a legsikerültebbeknek, és színpadi hatását illetőleg azt a „mérsékelt“ realizztikusok egyetlen műve sem mulja felül.

Tulajdonképeni meséjét elmondani igen nehéz, miután a modern francia drámának meséje nincs, hanem csak egyes jelenetei vannak, egyes képek a társadalmi életből merítve, melyek összefüggését a nézőnek kell kitalálnia. Ezen dráma képviselője csak egyetlenegy jellem; és egy tendencia tartja az egész laza cselekményt össze, mely már a dráma kezdetén szembeszökik, és mely — morálként lép föl a dráma végén. Itt e jellem *Lionette de Hun* grófnő, egy eszményi házasságtörő; a tendencia ezen mondatban rejlik: „Mi a férfi ereje egy anya elleni vitában?“ Minden mozzanat e darabban csakugyan az anyaszeretet erejének bebizonyítására céloz. Dumas meg akarja mutatni, hogy a házasságtörési dráma tévutjáról megtért és engesztelésül ezen, általa teremtett egész műfajért, az anyaszeretetet magasztalja. Ime itt az erény csak érintetik és sértetlenül marad, nem maga az erény miatt, de mert már igen elcsépelet dolog vétkecsnek lenni s ez többé hatást nem idéz elő.

Dumas egyik művében egy fiatal leánynak azon tanácsot adja, hogy erényét úgy őrizze, mint egy aranyokban pontosan értékesíthető kincset. *Lionette* e tan élő példája, mert nála pontosan meg van állapítva azon kerek összeg, melyen egy férjzett főrangú nő becsülete eladó, de mely összeg az átváltozott Dumas tanai szerint mind csekélység egy gyermek esdő pillantásaihoz, kis kezei könnyörgő kulesolódásaihoz és zokogásához képest.

Az összeg: egy millio frank aranyban! Ezen díjat *Nourvady* egy bécsi bankár fia akarná megfizetni s még egy *Champs Elyséen* fekvő palota hozzátoldásával öregbíteni és *Lionette*, bármennyire is színleli az ellenszegülést, és bármennyire is iparkodik a költő őt csak is férjével folytatott vitája következtében tüntetni föl megvehetőnek, ő a vevő házába mégis csak a millió végett lép és mert nem akarja elveszteni

azt. Hogy de Hun gróf őt annak megszerzésében ne gátolja, a házasságtörést is színeli mielőtt még azt elkövette, lerántja fejről kalapját, melyben jövő szeretőjének hételjébe jött, felszakítja mellfűzőjét, gyors mozdulat által arany fűrtjét vállaira bocsátja és ezzel alkalmat szolgáltat a Hételben megjelenő rendőrügynöknek a tény constatalására.

Eddig terjed a régi Dumas fils darabja. És itt kezdődik most az újé. Lionette ugyanis a millió felett, mely rendelkezésére bocsáttatott, valósággal disponál: ő és Nourvady már készülnek együtt utazni. — Most egyszerre váratlanul egy gyermek tűnik föl a láthatáron, ki anyja térdeit átkulesolja és erőnek erejével vele akar menni. Lionette becsületének vévőjét bosszantja ezen háborgatás, eltaszítja a gyermeket egészen ellentétben eddigi udvarias és türelmes magaviseletével. Erre felébred az anya a „Bagdadi hercegnő“-ben, (így nevezve a hősnőt, mert azt sejtik, hogy apja egy Párisban időző keleti királyfi volt.) Mi neki most a millió, mely után előbb oly ravasz fogással nyult? Sebtiben eszébe jut, hogy saját és a gróf adósságait bizonyos családi papírok eladása által törlesztheti, és visszaveti a vételdíjt, megvetvén azt ki oly kevésbé ismeri az életet, hogy általa csalatta meg magát. Mint becsületes nő akarja a föld távoli zugában életét eltölteni férjével és gyermekével most, miután már egy millió sem bír reá vonzó erővel. Az erény többet ér, és a diadal pillanata két férfi: a megcsalt szerető és a kétszer megcsalt férj felett, a világ minden kincseit felülmulja, annyival is inkább, miután utóbbiaknak örökre el sem kell veszniök; ez pedig nem egyéb mint: drámailag kifejezve, és a férjzett nőre vonatkoztatva a fentemlített előszó morálja!

A mi az előadást illeti, itt: Helvey Laura kisasszonyt illeti a legteljesebb, valóban magasztaló elismerést. Ez egyetlen szerep van a darabban s ennek ő mesterileg felelt meg. De Hun grófot Náday, a csábitót Nagy Imre urak adták, a tőlük megszokott routinnal és kitünő felfogással.

Zenei ujdonságok szemléje.

Fürstner kiadásában Berlinben megjelent, s a társulat zene-műkereskedésében kaphatók:

Arbre de Noël, 12 morceaux de Piano. **François Liszt.** (Karácsonyfa 12 zongoradarab.)

A mű 3 füzetbe van osztva: Az első füzetből „Psallite“ (rég karácsonyi ének), „O heilige Nacht“ (óh szent éj!) és „Adeste fideles“ (a három király indulója) inkább harmóniumra mint zongorára vannak számítva: „Hirtenspiel“ (pásztorzene) rhytmusban és hangulatban igen hasonlít a Krisztus-oratorium hasonló részéhez.

A 2-ik füzetben a „Scherzoso“ (man zündet die Kerzen des Baumes an: a gyertyák meggyújtatnak) kedves képet ad Különös benne a tárgyul fölvevett kép realiztikus módon szándékolt zenei előtűntetése. A gyertyák lobogása pontozott nyolcadok által van jelezve, mely legkivált a játszóinak figyelmét el nem kerülheti. A „Carillon“ (harangjáték) hangfestésre nézve merészségben ritkítja páriját. Ha valjon a hatás karöltve jár-e e merészségekkel, kérdéses. A 8 ik szám „Altes provencalisches Weihnachtslied“ (rég provencei karácsonyi ének) egyike a legcsinosabbaknak e füzetben.

A 3-ik füzetben „Ehemals“ (hajdan) határozottan a legsikerültebb, a hangulatban is világos. Kevésbé az „Ungarisch“ (magyar) és „Polnisch“ (lengyel), melyeket nehéz összeköttetésbe hozni az előbbi vallásos színezettel.

Jellemző vonásai e zenedaraboknak melyek a figyelmes olvasó vagy játészó előtt bizton feltűnnek a gyakori unisonók, az u. n. „Kunstpausék“ — melyek kell, hogy egy szemes virtuóznak kis ujjában legyenek — ugyszintén szorgos kerülése minden olyas fordulatnak a harmoniai fűzésben, mely a „szokott“-nak csak árnyékát is magán hordaná.

Liszt, lehet mondani, a leghatározottab antiwagneristának bizonyul e műve által is — egy szempontból különösen: az egymásnak megfelelő taktusokra való végtelen nagy súlyfektetése által

Z E N E.

* H u b a y J e n ő, a genialis hegedűművész, e hó 14-én adta hangversenyét Párisban a Salle Herzben. Dacára annak, hogy ugyanaz este volt a nagy operában Thomas új dalművének első előadása, a nagy terem zsufolásig telt meg a legelőkelőbb közönséggel. A műsor nagy részét Vieuxtemps mester művei képezték, legtöbnyire ösmeretlen művek, melyeket a hangversenyző az elhunyt mester gazdag szellemi hagyatékából állított össze. Hubayt a közönség elhalmozá tetszése jeleivel és saját magyar ábrándját zajosan ismételtette meg.

* A „P e s t i n e m z e t i d a l k ö r“ e hó 17-én tartott választmányi gyűlésben elhatározta, hogy az ez idén augusztus 16 — 20-ig tartandó debreceni dalárversenyen versenyezni fog. — Meg vagyunk győződve róla, hogy elsőrangú gyanánt, pályakoszorúzottan fog visszatérni.

* S z e g e d k i t ű n ő d a l á r d á j a e hó 15-én igen jól sikerült, táncal egybekötött dalestélyt rendezett. Az erőteljesen, szabatosan előadott dalok a nagyszámú és díszes közönséget zajos tapsokra ragadták. Főleg Schubertnek „A teremtőlöz“, Abtnak „Vineta“-ja és a dalárda derék karnagyának: Szegedi Endrének „Népdalfüzére“ részesültek leginkább megérdemlett tapsokban. Közben Főkővy Lajos tartott érdekes fölolvast „A dalárdákról“. Később a nagyszámú fiatalság tánere kerekedett, mely korá reggelig tartott.

* L o s o n e i l e v e l e z ő n k t é v e d é s e t k e l l i t t h e l y e r e i g a z i t a n u n k, a m u l t s z á m u n k b a n k ö z ö l t h a n g v e r s e n y j e l e n t é s t i l l e t ö l e g. A kitűnően sikerült hangversenyt t. i. nem az új „ének- és zeneegylet“, hanem a kitűnő régi „Losonei dalárda“ rendezte, mely szakavatott és alapos tudományú

karnagya Seidl György vezetése alatt több ízben jelent meg nagy elismerés mellett a dalárpályázatokon is.

* „N y i z s n y a y G u s z t á v ö s z s z e s z e n e s z e r z e m é n y e i“-re előfizetési felhívást küldtek szét Endrényi Lajos és társa szegedi nyomdászok, mint kiadók. Óhajtuk, hogy felhívásuk mentül nagyobb viszhangra találjon a zenemívelő magyar közönség körében. Jól mondja a felhívás, hogy a január 7-dikén Hódmezővásárhelyt elhunyt zeneszerző, kinek művei sokkal ismeretesebbek, mint a neve, (mert nem tudott, nem is kívánt reklámok útján boldogulni), eddig ki nem adott műveiben kincseket hagyott hátra. Sok szép dalt fog találni azok közt a zenekedvelő világ, olyat, a melyre meglepetve mondja: „Hát ezt is Nyizsnyay szerző?“ A szerző aréképével hat füzetben jelenik meg a gyűjtemény s egy-egy füzet (nyole iv tartalommal) egy forint husz krajeáron, valóban mérsékelt előfizetési áron, rendelhető meg. Lesz a gyűjteményben egy magyar mise, hatvannál több dal tiz férfinegyes, harminchárom zongora-darab, öt palotás zongorára, kettő hegedűre, három zongora- s két hegedű-ábránd, egy gyászinduló s öt hallgató nótá zongorára. Népszínműénekesek és dalegyletek becses segítséget kapnak e gyűjteményben, melyet Langer Viktor (Tisza Aladár) rendez sajtó alá. A kiállítás esinos lesz s a tiszta jövedelem egy részét a Nyizsnyay sirján felállítandó emlékre fordítják. Az első füzetet június közepén küldik szét, a többit havi időközökben. Minden füzet árát utólag, annak átvételekor fizetik az előfizetők, s a megrendelést május 5-dikéig kell Endrényi Lajos és társához Szegedre küldeni. Egy tősgyökeres magyar tehetség zeneköltői hagyományával szemben csak közrészvét nyilvánulhat oly országban, mely a szellemvilág ösvényein is haladni, fejlődni akar.

A szinfalak világából.

‡ A király óhajta. A belügyminiszter értesíté a dalszínház építő bizottságát a király amaz óhajtasáról, hogy a színház 1884-ben megnyitassék. A megnyitás meg is fog amaz évben történni. Most a belső falakat vakolják s a menyezet és harmadik emeleti karzat ács munkáin dolgoznak. Ez évben lerakják a légszesz és vízvezeték csöveit s a gőzfűtési készülékeket is. A jövő évben pedig a díszítési munkákba fognak.

‡ Sarah d'Amala Bernhardt asszony jelenleg Madridban vendégszerepel. Első föllépteül ott is a „Kaméliás hölgyet“ választá, s leirhatatlan hatással játszta végig a bravour szerepét. Alfonzo spanyol király és neje mindvégig jelen voltak és Krisztina királyné a haldoklási jelenet alatt oly zokogásba tört ki, hogy királyi férje alig tudta lecsöndesíteni.

‡ Vidéki színészet. Csóka Sándor, a szabadkai színház volt, és a kassai színház leendő igazgatója, a hó 12-én nyitá meg a nyári idényt a zombori színházban Csiky Gergely „Cifra nyomorúság“-ával. Szép számú közönség gyűlt egybe, mely nagy rokonszenvvel fogadta a jeles erőkből álló s jelesen szervezett társulatot.

‡ A zorsz. színészet itánoda május 1-én megnagyobbított helyiségeibe

költözik, ugyanesak a nemzeti színház palotájának harmadik emeletén, melyet ilyenképen csaknem egészen elfoglal. A dráma és opera tantermei külön oldalakon lesznek elhelyezve s a kerepesi uti nagy termek díszes szinpaddá alakíttatnak át, mely szükség esetén meglehetősen számú nézőközönséget is befogadhat. Ez átalakítások miatt a tanodai szünetidő valószínűleg meg fog toldatni két héttel.

‡ Egy új magyar baritonista lép föl nemsokára Bécsben. E tél folytán Eszéken énekelt Sik József ur az ottani dalműtársulatnál s különösen a „Troubadour“-ban Luna gróf, „Cár és ács“-ban a címszerep és több más kedvelt dalmű főbb partthieja tartozik jobb szerepei közé. Az ottani lapok, sőt a bécsiek is, melyeknek Sik ur legközelebbi föllépte jeleztetett, a legbizelgöbben emlékeznek meg a kitünő fiatal művész (alig 25—26 éves) szép lágy, és ércecs, erős hangjáról. Az ifju művészt, ki jelenleg Budapesten tartózkodik, ajánljuk nemzeti színházunk figyelmébe, melynek magas baritonra ugys szükséges van.

‡ Az erkölcsös Berlin. A berlini rendőrség megtiltotta Ohnet francia író „Panin Szergiusz“ című polgári drámájának színrehozatalát.

Képzőművészetek.

‡*‡ A képzőművészeti társulat a hó 16-án tartá azon rendkívüli közgyűlést, melyen a választmány javaslata került tárgyalásra, az alapszabályok lényeges megváltoztatását illetőleg. A választmány tudvalevőleg Perlaky Kálmán volt igazgatónak akart ezzel kivételes állást teremteni, a közgyűlés többsége azonban, rendkívül viharos vita után sem látta be a rendszabály szükséges voltát s azért a választmány javaslatát 45 szótöbbséggel (140—95 ellen) elvetette. A választmánynak most új igazgatóról kell gondoskodnia, ki az eddigi feltételek mellett hajlandó lesz az ügyeket továbbra is vinni. Perlaky úr bizonyára rendkívüli buzgó és áldozatkész igazgatója volt a társulatnak, de igen szomorú színben tűnnék föl hazánk művészvilága, ha ez állásra alkalmas egyén még legalább egy nem akadna a most lelépett igazgató helyett.

‡*‡ A vidéki képtárlatok terve létesülni fog. Rendezését Huttera Béla épi-

tész vállalta el. Az első tárlat októberben lesz, nem Kassán, a mint eleve tervezték, hanem Székesfehérvárrt, a hová a vállalkozókat gr. Zichy Jenő hívta, ki a birtokában levő szép magyar képeket, (melyek közt legtöbb van Mészöly Gézától) átengedi a kiállításra. Vastagh György, Spányi Béla, Margitay Tihamér, Mesterházy Kálmán és még többen ígérték a tárlatra kisebb nagyobb képeket. A bizottmányt figyelmeztetjük dr. Királyfy Ármán ur gyönyörű magángyűjteményére, melyben hazai képzőművésztünk sok jelese van, némelyik 10—20 darab által is képviselve.

‡*‡ A Ráth György-féle ösztöndíj a t, mely az adományozó kívánsága szerint, évenként 400 aranyforintos összegekben adatik ki, az idén — miután a bécsi nemzetközi műkiállítás folytán a képzőművészeti társulat tavaszi kiállítása elmaradt, az adományozó beléegyezésével, az őszi kiállításon fogják kiadni.

14. szám.

HARMONIA

ZENÉSZETI KÖZLÖNY.

MAGYARORSZÁG ÉS A KÜLFÖLD MŰVÉSZETÉNEK
HETI SZEMLEJE.

SZAKSZERKESZTŐK :

AGGHÁZY KÁROLY ÉS ERNEY JÓZSEF.

FELELŐS SZERKESZTŐ :

KACZIÁNY GÉZA.

KIADÓTULAJDONOS :

A „HARMONIA“ MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK RÉSZVÉNYTÁRSULATA.

BUDAPEST.

NYOMT. IDŐSB. POLDINI EDE ÉS TÁRSA

1882.

Egyes szám ára 15 kr.

ÉMELEK-NAPTÁR.

Ápril 24-én.

1721. szül. Kirnberger János, jeles hegedűművész és zenészi tankönyvek szerkesztője, Bach S. tanítványa Saalfelden (Thüringiában).
† 1783.

1800. szül. Hellmesberger György, hegedűművész és zenekarnagy Bécsben. Mint zeneszerző versenytarabokat. négyeseket stb. adott ki. † 1852.

1846. halt meg Crescentini Girolamo, énekes Nápolyban. mint az ottani Conservatorium igazgatója.

Ápril 25-én.

1840. szül. Csaikovszki Péter, orosz zeneszerző.

1842. szül. Lucca Paulina, énekesnő Bécsben.

Ápril 26-án.

1871. halt meg Thalberg Zsigmond, hírneves zongoraművész Nápolyban.

Ápril 27-én.

1814. szül. Flotow Frigyes, zeneszerző Trautendorfban. Szerményei közül legismertebb „Mártha“ operája.

Ápril 28-án.

1786. halt meg Umbreit C. G., zeneszerző Rehstadtban. (Gotha mellett.)

Ápril 29-én.

1786. Mozart bevégi „Figaro“-ját.

Ápril 30-án.

1855. halt meg Bishop Henrik, zeneszerző Loudonban. Írt operákat, nyitányokat, dalokat stb.

A tizennegyedik szám tartalma :

Engeszer Mátyás.

A külföld zenevilága :

I. „Rimini Franciska“ első előadása.

II. Schubert operájának első előadása.

Rendkívüli philharmoniai hangverseny.

Tárcza :

A. Offenbach művei.

B. Kórista világ.

C. A „Bagdadi hercegnő.“

Zenei ujdonságok szemléje.

Zene.

A szinfalak világából.

Képzőművészet.

Hirdetések.

A társulat kiadásában megjelent s kapható minden hazai könyv- és zeneműkereskedésben.

A

„MILIMÁRI”

pályanyertes népszínmű összes kedvelt dalai:

1. Csillagos a holdvilágos éjszaka . . .
2. Tejes gyertyát égetek én . . .
3. Esik a hó, csuszik a szán . . .
4. Ropogós a cipőm . . .
5. Akár mit beszél a lány . . .

I. füzet ára 1 frt.

1. Hogy ha szeretsz csókolj meg . . .
2. Hogy ha piros orcád nézem . . .
3. Messze kéklík a duna . . .
4. Üzentem én a szülő anyámnak . . .
5. Jöjj ide nézz a szemembe . . .
6. Ica, cica, kukorica, palacsinta . . .
7. Zöld berekben szépen szól . . .
8. Itt van az ősz . . .
9. Tót dal . . .
10. A „Milimári” (Couplet)

II. füzet ára 1 frt 50 kr.

E népszínmű óriási sikert aratott a budapesti népszínházban. A benne előforduló „Milimári” dalt Blaháné remek előadása következtében a közönség mindig zajosan ujrátatja.

A társulat zongora-termében következő hangszerek kaphatók és ajánlatnak:

Ehrbar!

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongora gyártás remekei közé tartoznak. Tartóságra utólérhetlenek. ezen tulajdonságnak köszönheti e gyár nagy hírnevét Kaphatók:

Szalon Stucz, diófa { kereszthurozott és egyszerű.
" " fekete

A legkitünőbb „Harmoniumok“

Titz Péter utóda **Kotykwicz Teofil** gyára Bécsben.

A legjobb minőségű Harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és szalon-harmoniumok Prolongement és Percussióval. Templomok és iskolák számára 100 frttól felfelé.

Több évi jótállás!

 Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

„Produktiv szövetségzet“

E céget hat évvel ezelőtt a világhírű „Bösendorfer“ zongoragyárából elszakadt 60 munkás alapította s ma már méltán vetekedik az anyagyár készítményeivel.

Tekintve a kitünő minőséget a legolcsóbb hangszer. Különösen ajánlhatók az úgynevezett „Mignon zongorák“.

 A nagy arany éremmel kitüntetve.

SCHMIDT FERENCZ

Bösendorfer tanítványa.

Jó minőségű tartós zongorák

Rövid szalon, diófából

fekete.

Árjegyzék küldetik, díj nélkül.